

Новосілки-Костюкової (Заліщики) і ділювіальна циклічна схема полудневого Поділля // Збірник фізіографічної комісії НТШ.- 1925.- Вип. 1.- С. 3-24.

12. Полянський Ю. Подільські етюди: тераси, леси і морфологія Галицького Поділля над Дністром // Записки НТШ.- Львів, 1929.- XX.- С.1.- С.2, 197.
13. Polanskyj G. Neue Paläolithstationen Podoliens // Sitzber. Der Mat.-naturw.-drzte Sek. D. Їввиенко Ges. -1927.- Heft VII.- S. 6; Polanskyj G. Bericht // Sitzber. Der Mat.-naturw.-drzte Sekt. D. Їввиенко Ges. 1927. Heft V; він же: Die Urheimat des Aurignaciens // Sitzber. Der Mat.-naturw.-drzte Sekt. Їввиенко Ges.- 1937.- Heft. XXV; Kozłowski L. Zarys pradziejyw Polski Poludniowo-Wschodniej.- Lwyw, 1939.- S. 6-8; Albin Jura. Das Aurignasien in Polen // Quartar - 1938.-Band I.- S. 55-58; Krukowski S. Palcolit... S. 40-41.- Tabl 17-19.

Марія МАРФОБУДІНОВА (Дніпропетровськ)

СУЧАСНІ ЗАПИСИ ЗАГАДОК НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ

В.Гнатюк розумів фольклор не як пережиток старовини, не як мертву, застиглу й механічно відтворювану традицію минулого, а як живу творчість, що розвивається, зауважуючи, що зі страху повторювання тих самих речей, дослідники фольклору воліють не публікувати більше нічого.

Серед жанрів фольклору, що широко побутують нині, своє почесне місце посідає загадка.

Загадка як вид усної народної поезії була об'єктом наукових пошуків І.Франка, В.Н.Перетца. Видавали загадки й досліджували їх О.Воропай, І.Березовський, І.Гурин, В.Федчук, О.Духнович, М.Хмелюк та ін.

Загадки віддавна є одним з найулюбленіших жанрів усної поезії, виконуючи різноманітні функції (розваги, навчання, формування асоціативного мислення, естетики вислову), вони служили індикатором дорослості, зрілості розуму, нерідко розгадування трьох загадок було умовою життя — (русальні пісні, казки). Не втратили загадки своєї притягальності й донині.

Як і раніше, загадка посідає помітне місце в етнопедагогіці — від раннього віку супроводжуючи розвиток дитини, тренуючи її розум, розвиваючи пам'ять і увагу, приносячи задоволення від розгадки.

Понад сімсот загадок зафіксовано фольклорними експедиціями Дніпропетровського національного університету. Носіями загадок виступають люди різного віку (найстаршому інформаторові за 80 років, молодші — від десяти років).

Загадки, які побутують на Дніпропетровщині, представлені багатьма тематичними групами. Абстрактні поняття, предмети, знаряддя праці, їжа, школа, знання, людина, її зовнішність, навколишнє середовище, рослинний і тваринний світ, предмети домашнього вжитку, хата тощо.

Найдавніші загадки виникли в умовах первісного суспільства й несуть на собі відбиток анімістичного світосприйняття. Ці риси пережили століття і живі дотепер, однак нині такі загадки сприймаються як важкорозгадувані поетичні форми, притягальні своєю таємничістю (чорна корова всіх поборола (ніч); брат брата гонить, зразу не догонить (віз); кручене верчене, куди біжиш? стріяшко, манія, нащо тобі я? (колесо і стерня)). Уява сучасників тяжіє до більш прозорих натяків на світ речей і явищ, значну частину загадок складають логічні запитання (білий камінь в воді тане (цукор); хто мовчить, а всіх людей вчить? (книжка)). Поширення загадок через виховні заходи в освітніх закладах збільшує частку таких, що мають авторство (новітні загадки), але сприймаються вже як загальнопоширені (у маленькій хатці лежить брат на братці (сірники); ні дверей, ні віконця, а у хаті повно сонця (електролампочка)).

Частина старовинних загадок переосмислена на основі нових реалій (ходить полем з краю в край, ріже чорний каравай (плуг, трактор)).

Поетика жанру зазнає певних втрат — образність вислову, його ритмічність, складна метафоричність поступається місцевим логічним побудовам, що спонукають демонструвати лише кмітливість (скільки кроків зробить горобець за сім років (горобець стрибає); хто без ложки їсть (тварина)).

Однак притягальна сила загадки, її магічний вплив на дітей роблять цей жанр незмінно популярним.

Сліди давньої загадкової функції у весільному обряді, в обрядах ініціації залишаються й понині, увиразнюючи центральні події людського життя.

Загадки призначаються для всіх, хто любить усну народну поезію, кому близька поезія буття.

Література:

1. Гнатюк В.М. Вибрані статті про народну творчість. – К.: Наук. думка, 1966. – 245 С.
2. Франко І. Останки світогляду в руських і польських загадках народних // Зб. творів у 50-ти т. - К., 1980. – Т.26. – С.332-346.
3. Перетц В.Н. Студії над загадками // Етногр. вісник. – 1933. – кн. 10. – С. 123-204.

Микола ГЕРЦ (Тернопіль)

Тернопільський державний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка як історико-літературна і педагогічна скарбниця

Кожна історична епоха висуває свої вимоги щодо виховання і навчання підростаючого покоління. Дослідження питань становлення і розвитку спеціально організованої освіти займає значне місце в історичній науці, взагалі, і педагогічній зокрема. У процесі аналізу історичних фактів важливо виявити все позитивне, що виправдало себе, і використати його в процесі навчання молоді. Адже багато теоретичних проблем сучасної педагогічної думки не можна глибоко осмислити без урахування всієї історії педагогіки і навчально-виховної практики. Кожне покоління хоче знати своє минуле, і кожне ставить про це минуле свої запитання.

«Хто не знає свого минулого, той не вартий свого майбутнього. Хто не шанує видатних людей свого народу, той сам не годен пошани» (М.Рильський). Зрозуміло, що пізнання минулого, вивчення пам'яток історії культури, літератури, ознайомлення з творцями, носіями суспільного прогресу став конче потрібним для нинішнього й подальшого розвитку нашої держави. Як справедливо зауважила Софія Русова, «намічаючи дві нові науки навчання в новій національній школі, ми маємо на увазі не викладання їх, як окремих дисциплін, а як гармонійне освітлення всього рідного оточення учнів, щоб вони якомога краще вчилися свідомо ставитися і до природи своєї місцевості, проходячи таким чином фізичну географію, і до всієї історичної минувшини. Обік з цим має значення закладання національних місцевих - шкільних і районних музеїв. В цій праці нова школа - од початкової до вищої мусить об'єднати і учнів, і учителів, потрохи, цеглина за цеглиною, збудуємо ми таку школу, котра міцно з'єднає нас з